

Nr 539

Av herr **Huss**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning åt smittbärare, m. m.

Den ojämförligt viktigaste frågan i Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning åt smittbärare (nr 126) är — eftersom alla är överens om att ersättning bör utgå vid av myndighet föreskriven inskränkning i smittbärande men arbetsför persons verksamhet — huruvida full eller reducerad kompensation för minskad arbetsförtjänst bör ges. Flera organisationer, såsom Sveriges köpmannaförbund, Landsorganisationen och Svenska livsmedelsarbetareförbundet yrkar på full kompensation med motiveringen, att ersättningen bör beräknas efter allmänna skadeståndsregler och icke vara beroende av behovsprövning. Härtill komme, att risken för försäkringsmissbruk vore utesluten i fråga om smittbärarna. Vid beräkning av ersättningen borde dock beaktas, att ersättningen är skattefri.

De remissinstanser som ansett att i huvudsak samma ersättningsbe-
lopp bör utgå till sjuka och till bacillbärare, grundar denna uppfattning framför allt därpå, att det kunde anses stötande, att en smittbärare erhö-
lle högre dagsersättning än en sjuk i samma inkomstläge.

Om man söker mot varandra väga skälen för och emot utgivande av full ersättning, synes det som om skälen för full ersättning väge tyngst. Vid denna bedömning är det av särskild vikt, att den sjuke förlorat sin arbetsförmåga, medan smittbäraren behållit sin och icke i eget utan i samhällets intresse måste avstå från att utnyttja sin arbetsförmåga.

Utredningsmannen har nu, vilket också sker i propositionen, sökt kompromissa mellan dessa ståndpunkter. I överensstämmelse härmed har ersättningsreglerna utformats så, att tillfälliga smittbärare erhåller en något högre ersättning än sjuka, framför allt genom att karenstiden slopas för de förra. Å andra sidan har de kroniska smittbärarna satts i ett sämre läge än de kroniskt sjuka genom att ersättningen till de förra maximerats till 10 kr. per dag och därjämte gjorts beroende av behovsprövning. Något hållbart skäl härför har icke lämnats av utredningsmannen och ännu mindre av departementschefen, som endast hänvisat till utredningsmannens synpunkter med tillägget, att det icke får bli en schematisk tillämpning. Utredningsmannens ståndpunkt synes i huvudsak vara dikterad därav, att ersättningen till smittbärare hittills i regel endast utgjort 40 à 50 kr. i månaden. Men han förbiser, att detta skett under

en tid, då sjuka personer inte erhöll någon som helst ersättning av allmänna medel, om man bortser från tjänstemännen. I varje fall hade ersättningen bort sättas högre under de två första åren eller under den tid, då sjukpenning utgår till sjuk person.

Det är alltså tydligt, att utredningsmannen icke förmått lägga några klara och logiska principer till grund för utformningen av ersättningsreglerna för smittbärare. Detta gäller sålunda även om propositionen. Indirekt erkännes detta av departementschefen, då han yttrar: "Att nu, då man för första gången skall införa generella regler om ersättning åt bacillbärare, gå längre än vad utredningsmannen förordad, kan jag därför icke tillstyrka."

Då departementschefen härmed måste anses ha uttalat, att han själv anser lagförslaget vara i behov av att framdeles underkastas ny prövning, synes riksdagen böra vid lagförslagets antagande ytterligare understryka den meningen, att lagen får betraktas som ett provisorium, som inom en icke alltför lång tidsrymd, förslagsvis tio år bör omprövas med beaktande av de under denna tid vunna erfarenheterna.

En ytterligare anledning härtill synes vara den omständigheten, att — såsom utredningsmannen framhåller — det här föreliggande problemkomplexet lämpligen bort upptagas i det internationella, i första hand internordiska samarbetet. När utredningsmannen i annat sammanhang omnämner den pågående utredningen angående det allmännas skadeståndsansvar, vilken äger rum i samarbete med övriga nordiska länder, måste det beklagas, att det icke varit möjligt att avvakta resultatet av denna utredning, innan den lagstiftning, som nu föreslås, aktualiserats. Utredningsmannens redogörelse för gällande lagstiftning i Danmark och Norge beträffande ersättning till smittbärare visar nämligen att bestämmelserna i dessa länder väsentligt avviker från de principer, som förordas i det nu framlagda lagförslaget. Härigenom kommer givetvis svårigheterna att samordna de nordiska bestämmelserna att väsentligt ökas. Å andra sidan är behovet i vårt land av bestämmelser, som reglerar det allmännas skyldighet att lämna ersättning till smittbärare ävensom för andra kostnader och förluster i samband med myndighets ingripande mot smitta så stort, att riksdagen näppeligen kan underlåta att antaga det föreliggande lagförslaget, i varje fall som ett provisorium.

I frågan huruvida ersättningsrätten bör begränsas till ingripanden med stöd av epidemilagen, livsmedelsstadgan och mejeristadgan har några remissinstanser, bl. a. försäkringsrådet, förordad, att även åtgärder med stöd av tuberkulosförordningen skulle inbegripas i lagstiftningen. Andra, såsom medicinalstyrelsen och styrelsen för statens bakteriologiska labo-

ratorium delar utredningsmannens uppfattning att ersättningsbestämmelserna inte bör vara tillämpliga på den som avstängs från arbete på grund av att han befaras föra tuberkulossmitta. Utredningsmannen uttalar, att den som är behäftad med smittsam tuberkulos regelmässigt torde vara att anse såsom sjuk och således berättigad till sjukersättning och att ersättning till honom såsom smittbärare således icke bör utgå. Häri instämmer departementschefen liksom också i uttalandet att avstängning enligt tuberkulosförordningen i andra fall endast kan avse den korta tid som åtgår för att anskaffa läkarintyg om frihet från tuberkulossmitta.

I och för sig synes det vara tämligen likgiltigt, om åtgärder enligt tuberkulosförordningen inbegrips i lagen eller icke. Den enda avstängningsåtgärd som enligt denna förordning tillkommer hälsovårdsnämnden avser personal i mejeri- och mjölkförsäljningsrörelse. Men denna avstängningsrätt har nämnden också enligt 25 och 26 §§ livsmedelsstadgan, och här är den utvidgad till att gälla all med hantering av livsmedel sysselessatt personal och alla former av smitta. Om nu en med smittsam tuberkulos behäftad person av hälsovårdsnämnden avstänges från arbete enligt livsmedelsstadgan och han vägrar att låta sig sjukskrivas eller intagas på sjukhus — någon skyldighet att undergå sjukhus- eller ens läkarvård föreligger icke vid tuberkulos, icke heller rätt för hälsovårdsnämnd att vid denna sjukdom föreskriva isolering — är det svårt att tolka det föreliggande lagförslaget så, att ersättning skulle kunna förvägras smittbäraren i fråga. Denne kan ha intresse av att vägra låta sig sjukskrivas, om han — såsom understundom är fallet — lider av kronisk tuberkulos med obetydlig nedsättning av arbetsförmågan och särskilt om han redan blivit utförsäkrad. Till stöd för uppfattningen att ersättningsrätt trots allt torde finnas i sådana fall kan anföras två uttalanden i propositionen, i första hand följande, som visserligen icke gjorts av departementschefen men heller icke föranlett någon invändning från dennes sida: "Skulle det emellertid undantagsvis förekomma, att myndighet finner det nödvändigt att med stöd av livsmedelsstadgan eller mejeristadgan ingripa med avstängning mot bärare av smitta av annan sjukdom än som avses i epidemilagen, kan det enligt utredningsmannen synas omotiverat att ersättning ej utgår". Därjämte kan anföras uttalandet i specialmotiveringen till 1 § lagförslaget av departementschefen, att såväl sjukpenning som ersättning enligt denna lag kan utgå, om en smittsam sjukdom visserligen icke medför förlust av arbetsförmågan men nedsätter denna med minst hälften.

Av det anförda torde framgå, att ersättningsrätt enligt denna lag kan uppkomma vid avstängning med stöd av 25 och 26 §§ livsmedelsstadgan

av person med smittsam tuberkulos, såväl i det fall att sjukdomen föranleder sjukskrivning som då så icke blir fallet.

Emellertid är det tydligt att ersättningsfrågan i dylika fall måste bli särdeles svårbedömd av den anledningen, att hälsovårdsnämnd icke kan förordna om isolering och vederbörande icke heller kan avstängas från annat arbete än hantering av livsmedel. Detsamma gäller i ännu högre grad om andra sjukdomar, vilka liksom tuberkulosen icke medför den isoleringsskyldighet som gäller om till epidemilagen hörande sjukdomar.

Utredningsmannen omnämner som exempel härpå avstängning av livsmedelsarbetare, vilken vid undersökning finnes behäftad med sår eller annan yttre skada, som kan föranleda att av honom hanterat livsmedel blir skadligt att förtära. Medicinalstyrelsen kompletterar förteckningen på dylika åkommor, såsom redovisas under specialmotiveringen till 1 §, med varbakterieinfektioner av kronisk typ i öron eller övre luftvägar, sår på händerna och vissa eksem, som hindrar handtvagning.

Det anförda synes tala för att när det gäller ersättning för avstängning på grund av annan sjukdom än sådan, som nämns i epidemilagen, och avstängningen sålunda icke innebär hinder för utförande av allt slags arbete, ersättningsfrågan bör bedömas enligt för hela landet enhetliga normer och beslut i dessa fall därför bör fattas centralt av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen och alltså icke av sjukkassa respektive länsstyrelse. Bestämmelse härom synes böra införas genom tillägg till 7 och 12 §§ i lagen.

I fråga om rätten till ersättning för kostnad för laboratorieundersökning framhåller flera remissinstanser, att tillämpningen av 1953 års kungörelse visat svårigheten att genomföra en klar gränsdragning mellan å ena sidan prov, som enligt bestämmelse i 23 a § epidemilagen skall bekostas av epidemidistrikt, och å andra sidan prov, som, då denna bestämmelse icke ansetts tillämplig, debiterats antingen vederbörande hälsovårdsnämnd eller slutligen i vissa fall ett företag, som därvid sökt erhålla ersättning för del av kostnaden enligt bestämmelse i kungörelsen. När nu departementschefen föreslår, att sistnämnda bestämmelse skall komma att gälla även för framtiden — vilket i och för sig synes riktigt — torde det vara nödvändigt att tillse att hittillsvarande svårigheter beträffande tolkningen av bestämmelsen avlägsnas. Till en början bör klart utsägas, även om någon tvekan knappast rått på denna punkt, att någon ersättning av statsmedel för kostnaden för själva provtagningen icke kan komma i fråga, även om undersökningen med nödvändighet förutsätter en provtagning. Beträffande själva huvudfrågan bör framhållas, att enligt bestämmelsen i 23 a § epidemilagen kostnaden för av läkare eller hälsovårdsnämnd påkallad undersökning av prov från sjuk person, per-

soner i hans omgivning eller från vatten, föda eller dylikt skall betalas av epidemidistrikt, när det är fråga om att bekämpa en sjukdom, som nämns i epidemilagen. Utredningsmannen tillägger, att med bestämmelsen närmast avses prov från sjuka eller sådant som har anknytning till sjuka personer. Eftersom all provtagning har anknytning till sjuka personer, har denna bestämmelse understundom tolkats så vidsträckt, att alla kostnader för hithörande undersökningar kommit att debiteras epidemidistriktet. Bestämmelsen måste därför preciseras på ett bättre sätt och epidemidistriktet uttryckligen undantagas från skyldighet att betala kostnad för undersökningar av varor eller personal vid livsmedelsföretag.

Om betydelsen av bestämmelsen i kungörelseförslaget 4 § sålunda hittills starkt begränsats av en alltför vidsträckt tolkning av föreskriften i 23 a § epidemilagen, så kommer räckvidden av bestämmelsen att ytterligare inskränkas genom departementschefens förklaring, att ersättningen avser kostnader i samband med en epidemi och att maximibeloppet 1 000 kr. för företagets egna kostnader hänför sig till varje särskild epidemi. Nu förhåller det sig emellertid så, såsom en remissinstans även framhållit, att omfattande undersökningar även mången gång föreskrives vid ett företag inför en hotfull epidemiologisk situation, som måhända inte utvecklar sig till en epidemi och detta kanske just tack vare dessa förebyggande åtgärder. Det måste ju anses ligga lika mycket i statens som i landstingens och kommunernas intresse att i ännu högre grad uppmuntra de förebyggande än de bekämpande åtgärderna. Ersättningsbestämmelserna är heller inte i övrigt begränsade till att gälla endast vid epidemier.

Tydligt är, att man måste söka på rimligt sätt avväga kostnaderna för dessa undersökningar mellan staten å ena sidan och epidemidistriktet (landstingen), kommunerna och livsmedelsföretagen å den andra. Detta kan ske genom att man sänker maximibeloppet för företagets egna kostnader enligt 4 § kungörelseförslaget från 1 000 till 100 kr. i överensstämmelse med föreskriften i 2 § samt genom att hänföra detta maxibelopp till kalenderår i stället för till varje särskild epidemi. Därjämte bör föreskriften i 23 a § epidemilagen förses med ett tillägg av innebörd, att epidemidistrikts betalningsskyldighet för laboratorieundersökning inte skall gälla i fråga om undersökning av varor och av till synes frisk personal vid företag, som framställer, bereder, försäljer eller serverar livsmedel.

I fråga om övriga bestämmelser i kungörelseförslaget föreslår departementschefen åtskilliga till synes lämpliga ändringar.

I lagförslaget 12 § bemyndigas Konungen eller av Konungen utsedd myndighet att meddela föreskrifter om tillämpningen av den nya lagen. Som exempel på dylik föreskrift nämner departementschefen skyldighet

för den myndighet, som beslutar ingripande, att skyndsamt underrätta vederbörande sjukkasse därom. Men denna bestämmelse synes vara av sådan vikt, att den i stället bör ingå i lagen. Detsamma torde gälla om den av departementschefen förordade regeln, att ersättning till kronisk smittbärare skall bestämmas för en tid av högst två år åt gången.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 126 måtte beakta vad i denna motion anförts.

Stockholm den 4 april 1956

Ragnar Huss

Nr 540

Av herrar **Norling** och **Öhman**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.

(Lika lydande med motion nr 696 i Andra kammaren)

Stockholm den 4 april 1956

Anton Norling

Gunnar Öhman

Nr 541

Av herr **Ohlson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.

(Lika lydande med motion nr 697 i Andra kammaren)

Stockholm den 4 april 1956

Sven Em. Ohlson

E. A. Lindblom

Gust. Sundelin

Rudolf Boman

Hugo Osvald
